

Kohtuasi C-182/24

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

5. märts 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal Judiciaire de Paris (Pariisi esimese astme kohus, Prantsusmaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

8. veebruar 2024

Hagejad:

RB ja teised, Claude Chabrol'i õigusjärglased

RZ ja teised, Paul Gégauff'i õigusjärglased

Kostjad:

Äriühing Brinter Company Ltd.

Äriühing Artedis

BS

MW

Société des auteurs et compositeurs dramatiques (SACD)

Société des auteurs compositeurs et éditeurs de musique (SACEM)

ja teised

---

1. Vaidluse ese ja andmed:

- 1 Claude Chabrol lavastas aastatel 1967-1974 kümme kond filmi, sealhulgas viis filmi koostöös Paul Gégauff'iga, kes oli dialoogide, stsenaariumi või kohandatud stsenaariumi autor.

- 2 Vastavalt 8. juuni 1990. aasta lepingutele anti nende filmide kasutusõigus äriühingule Brinter Company Ltd., mille esindaja on BS, kes omakorda andis osa filmide kasutusõigused üle kolmandatele isikutele.
- 3 Need lepingud, mis sõlmiti algselt „30-ks aastaks“, on endiselt kehtivad 11 filmi kohta.
- 4 Claude Chabroli ja Paul Gégauffi pärijad esitasid 11. juulil 2019 teiste hulgas äriühingu Brinter Company Ltd vastu autoriõiguste rikkumise hagi, mis puudutas Claude Chabroli lavastatud 14 filmi, millest viie ühine autor oli Paul Gégauff.
- 5 Hagejad heidavad sisuliselt ette seda, et filme minevikus ei kasutatud või neid kasutati mõõdukalt; nad väidavad, et teatud lepingud on lõppenud, teistest on taganatud lepingu täitmata jätmise või ebaõige täitmise tõttu, ning nad nõuavad hüvitist lepingu rikkumiste eest, õiguste rikkumise eest ja selle eest, et filmide negatiivide ja andmekandjate halbade säilitus- ja restaureerimistingimuste tõttu on rikunud nende isiklikku õigust teoste terviklikkusele.
- 6 Kostjad töid välja asja läbivaatamist takistava asjaolu, et menetlusse ei ole kaasatud filmide 19 ühist autorit.
- 7 Hagejad kaasasid 5. mai ja 12. juuni 2020. aasta eraldi toimingutega menetlusse teatavad füüsilised isikud varem surnud ühiste autorite õigusjärglastena ning samuti pärandvara valitsejad „succession Charlotte Armstrong“, „succession Daniel Boulanger“, „succession Nicholas Blake“, „succession Edward Atiyah“, „succession Ellery Queen“, „succession Richard Neely“, „succession Patricia Highsmith“ ja „succession Claude Brulé“.
- 8 Samuti kaasasid nad erinevate ühiste autorite esindajana Société des auteurs et compositeurs dramatiques'i (näitekirjanike ja teatrimuusika heliloojate ühing, lühend: „SACD“) ning Société des auteurs compositeurs et éditeurs de musique'i (heliloojate ja muusika kirjastajate ühing, lühend: „SACEM“).

2. Õiguslik raamistik:

Liidu õigus

Euroopa Liidu põhiõiguste harta

- 9 Artiklis 17 on sätestatud:

„Õigus omandile

1. [...]

2. Intellektuaalomandit kaitstakse.“

10 Artiklis 47 on sätestatud:

„Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele

Igäihel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igäihel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igäihel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud. [...]“

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas

11 Põhjendus 9 on sõnastatud järgmiselt:

„Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste ühtlustamise aluseks peab olema kõrgetasemeline kaitse, sest nimetatud õigused on olulised intellektuaalse loomingu seisukohalt. Nende kaitse aitab tagada loovuse säilimise ja arengu autorite, esitajate, tootjate, tarbijate, kultuuri, tööstuse ja laiemal üldsusel huvides. Intellektuaalomand on seetõttu tunnustatud omandi lahutamatuks osaks.“

12 Artiklis 2 on sätestatud:

„Reprodutseerimisõigus

Liikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata otsest või kaudset ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult, on:

[...]

d) filmide esmasalvestuste tootjatel nende filmide originaali ja koopiade osas; [...].“

13 Artiklis 3 on sätestatud:

„Õigus teoseid üldsusele edastada ja muid objekte üldsusele kättesaadavaks teha

1. Liikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste edastamist üldsusele kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu, sh nende teoste sellisel viisil kättesaadavaks tegemist, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal.

2. Liikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata üldsusele kättesaadavaks tegemist kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu nii, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal, on:

[...]

c) filmide esmasalvestuste tootjatel nende filmide originaali ja koopiate osas; [...]"

14 Artiklis 4 on sätestatud:

„Levitamisõigus

1. Liikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste originaalide ja koopiate levitamist üldsusele müümise teel või muul viisil.

2. Levitamissoigus teose originaali või koopiate suhtes ühenduses ei lõpe, v.a juhul, kui õiguste valdaja poolt või tema nõusolekul toimub ühenduses kaitstud objekti esmamüük või muul viisil omandiõiguse üleminek.“

15 Artiklis 8 on sätestatud:

„Sanktsioonid ja õiguskaitsevahendid

1. Liikmesriigid näevad käesolevas direktiivis sätestatud õiguste ja kohustuste rikkumise puhuks ette asjakohased sanktsioonid ja õiguskaitsevahendid ning võtavad kõik meetmed nende sanktsioonide ja õiguskaitsevahendite kohaldamise tagamiseks. Sätestatavad sanktsioonid peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

2. Iga liikmesriik võtab vajalikud meetmed tagamaks, et õiguste valdajad, kelle huve on nende territooriumil õigusi rikkuva tegevusega kahjustatud, saavad kohtu kaudu taotleda kahjutasu ja/või ettekirjutust ning vajaduse korral õigusi rikkuva materjali, samuti artikli 6 lõikes 2 nimetatud seadmete, toodete ja komponentide konfiskeerimist.

3. Liikmesriigid tagavad, et õiguste valdajatel on võimalik taotleda kohtu ettekirjutust vahendajatele, kelle teenuseid kolmandad isikud kasutavad autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse rikkumiseks.“

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta

16 Artiklis 2 on sätestatud:

„Reguleerimisala

1. Ilma et see piiraks meetmete kohaldamist, mida kohaldatakse või võidakse kohaldada ühenduses või siseriiklikes õigusaktides kuni selleni, et need meetmed soosivad enam õiguste valdajaid, kehtivad käesolevas direktiivis sätestatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid kooskõlas artikliga 3 mis tahes intellektuaalomandi õiguste rikkumise kohta, nagu on sätestatud ühenduse õigusaktides ja/või vastava liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides.

[...]"

17 Artiklis 3 on sätestatud:

„Üldised kohustused

1. Liikmesriigid sätestavad vajalikud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid käesolevas direktiivis kirjeldatud intellektuaalomandi õiguste jõustamise tagamiseks. Menetlused, protseduurid ja õiguskaitsevahendid on õiglased ega ole asjatult keerulised või kulukad ega sisalda põhjendamatu ajalisi piiranguid ega põhjendamatu viivitusi.

2. Meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning neid rakendatakse viisil, mis võimaldab vältida tõkete loomist seaduslikule kaubandusele ja ette näha kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu.“

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutamisoõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/116/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse tähtaja kohta

18 Artiklis 1 on sätestatud:

„Autori õiguste ajaline kehtivus

1. Berni konventsiooni artiklis 2 osutatud kirjandus- või kunstiteose autori õigused kehtivad autori eluajal ja 70 aastat pärast tema surma olenemata kuupäevast, mil teos muutus õiguspäraselt üldsusele kättesaadavaks. [...]"

19 Artiklis 2 on sätestatud:

„Kinematograafilised ja audiovisuaalsed teosed

1. Kinematograafilise või audiovisuaalse teose peamist režissööri loetakse sellise teose autoriks või üheks selle autoritest. Liikmesriikidele jääb vabadus määrata teisi ühiseid autoreid.

2. Kinematograafilise või audiovisuaalse teose kaitse tähtaeg lõpeb 70 aastat pärast järgmistest isikutest viimasena elus olnud isiku surma olenemata sellest, kas need isikud on määratud ühisteks autoriteks või ei: peamine režissöör, stsenaariumi autor, dialoogi autor ning spetsiaalselt kinematograafilises või audiovisuaalses teoses kasutamiseks loodud muusika helilooja.“

20 Artiklis 9 on sätestatud:

„Moraalsed õigused

Käesolev direktiiv ei piira liikmesriikide õigusnorme, mis reguleerivad moraalsete õigusi.“

Prantsuse õigus

Intellektuaalomandi seadustik (Code de la propriété intellectuelle)

21 Artiklis L. 111-1 on sätestatud:

„Loometeose autor valdab teose suhtes isiklikke ainuõigusi tulenevalt ainuüksi teose loomise asjaolust ja võib nõuda kõigilt teistelt isikutelt nende õiguste järgimist. See õigus hõlmab intellektuaalseid ja isiklikke ning varalisi tunnuseid [...]“

22 Artiklis L. 113-2 on sätestatud:

„ühise tegevuse tulemusel loodud teoseks nimetatakse teost, mille loomises osales mitu füüsilist isikut [...]“

23 Artiklis L. 113-3 on sätestatud:

„ühise tegevuse tulemusel loodud teos kuulub selle autoritele ühiselt. Ühised autorid teostavad oma õigusi ühisautoruse kokkuleppe alusel. Erimeelsuste tekkimisel peab need lahendama tsiviilkohus. [...]“

24 Artiklis L. 113-7 on sätestatud:

„Audiovisuaalse teose autoriks loetakse füüsilist isikut või füüsilisi isikuid, kes on oma intellektuaalse tegevuse tulemusena selle teose loonud. Vastupidiste tõendite puudumisel eeldatakse, et ühise tegevuse tulemusel loodud audiovisuaalse teose ühised autorid on: 1) stsenaariumi autor; 2) kohandatud stsenaariumi autor; 3) dialoogi autor; 4) spetsiaalselt asjaomase teose jaoks loodud sõnaliste või sõnadeta heliteoste autor; 5) režissöör; [...]“

3. Poolte seisukohad:

Kostjad

- 25 Kostjad väidavad, et hagi on vastuvõetamatu, kuna hagejad ei ole kaasanud menetlusse kõiki filmide ühiseid autoreid või nende õigusjärglasi. Nende arvates ei või õiguspäraselt menetlusse kaasata „pärandvara valitsejat“ („*succession*“), sest sellel puudub iseseisev õigusvõime ning see ei saa esitada tõendeid oma nime, elukoha ja aadressi kohta. Kostjate väitel ei saa kollektiivse esindamise organisatsioonide menetlusse kaasamine seda olukorda õiguspäraseks muuta, sest need organisatsioonid ei ole ühiste autorite esindajad. Asja läbivaatamist takistava asjaolu põhjendamiseks loetlevad nad 13 ühist autorit, keda ei ole viimaste, 8. juuni 2023. aasta andmete seisuga menetlusse kaasatud.
- 26 Kostjad väidavad sisuliselt, et hagi on halvasti põhjendatud, sest kasutamist ei ole toimunud või seda ei ole tõendatud. Nad täpsustavad, et teatud lepingute tähtaeg oli läbi saanud, kuid hilisemaid kasutamistoiminguid ei ole esinenud. Seevastu üheksa lepingut on endiselt kehtivad, kuna hagejad ei ole omandajalt ametlikult nõudnud lepingu lõpetamise tingimuse täitmist, mistõttu lepingu lõpetamise tingimused ei ole täidetud. Peale selle ei nõustu nad väitega, et filme ei ole kasutatud, ning teiste lepingu rikkumise väidetega. Isiklike õiguste kohta leiavad nad, et asjaomaste filmide restaureerimine on olnud kvaliteetne, peale ühe, mis on nüüdseks parandatud. Nad väidavad, et filme on nõuetekohaselt kasutatud, kuid hagejad või mõned hagejatest on tihti kavandatavatele kasutamistoimingutele vastu. Nad välistavad juhtide isikliku vastutuse ning keelduvad kategooriliselt filmimaterjali tagastamisest, mis on nende väitel nende omand.

SADC

- 27 SACD, kes on olnud kohustatud menetlusse astuma, kinnitab, et ta ei esinda käesoleva menetluse raames järgmisi osalisi või nende õigusjärglasi: Charlotte Armstrong, Daniel Boulanger, Nicolas Blake, Edward Atiyah, Ellery Queen, Richard Neely, Patricia Highsmith, Eugène Archer, Paul Gardner, ning palub, et ta jäetaks selle tõttu menetlusest välja.
- 28 Tema sõnul on ta edastanud Charlotte Armstrong'i, Daniel Boulanger' ja Patricia Highsmith'i pärandvara valitsejate kontaktandmed, ning vastava korralduse saamisel lubab esitada Claude Brulé pärandvara valitseja andmed.
- 29 SACD väidab, et kohtupraktika kohaselt on ühise tegevuse tulemusel loodud teose ühe ühise autori hagi vastuvõetav juhul, kui teised ühised autorid on menetlusse kaasatud, et need saaksid esitada nii oma varaliste kui ka isiklike õiguste alusel oma isikliku seisukoha nende ühist teost puudutava hagi kohta, millega on kohtusse pöördunud. Ta leiab, et neil asjaoludel ei saa ta autoreid õiguspäraselt esindada, seda enam, et asjaomased autorid ei ole SACD liikmed.

- 30 Ta tuletab meelde, et ta järgib ühiste autorite ühehäälsuse eeskirja ning sellega menetluse raames kaasnevat kohustust kaasata menetlusse kõik ühised autorid. Ta leiab, et kohtul on vahendid käsitleda hagi vastuvõetavuse küsimust, järgides Euroopa norme autoriõiguste kaitse kõrge taseme kohta, mis on kehtestatud vastavate direktiividega. Ta leiab, et kohus võiks teha käesolevale kohtuasjale iseloomulike erakorraliste piiravate asjaolude tõttu ühehäälsuse eeskirjast erandi, võttes aluseks iseäranis Inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni artikli 6 lõike 1 ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse Golder (21. veebruari 1975. aasta otsus Golder vs. Ühendkuningriik, 4451/70, ECLI:CE:ECHR:1975:0221JUD000445170).

Teised menetluse kaasatud pooled

- 31 Teised pooled, kes kutsuti kohtusse eraldi dokumendiga, kohtusse ei ilmunud ega määranud advokaati.

Hagejad

- 32 AD väidab asja läbivaatamist takistava asjaolu kohta, et kuivõrd ta on pärija, on tal põhjendatud huvi hagi esitada. Ta lisab, et hagejad on teinud õigusjärglaste tuvastamiseks kõik, mis nende võimuses, muu hulgas pöördudes kolme autoriõiguste kollektiivse esindamise organisatsiooni* poole, ning on mõnel korral kaasanud muu teabe puudumise tõttu menetlusse „pärandvara valitsejad“ („successions“), eelkõige sellepärast, et kostjad on esitanud vaid kirjastate kontaktandmeid. Teise võimalusena ei saa asja läbivaatamist takistava asjaoluga igal juhul nõustuda lepingut käsitlevate nõuete puhul.
- 33 Hagejad tuginevad lõppkokkuvõttes põhiõigusele esitada hagi oma õiguste kaitsmiseks, mille tulemusena peab kohus tõlgendama laialt Cour de cassation'i (kassatsioonikohus) praktikat, mis nõuab kõikide ühiste autorite menetlusse kaasamist.
- 34 RB leiab, et igal juhul ei peaks hagejatelt võtma võimalust oma õigusi kaitsta asjaolu tõttu, et teatud isikud puuduvad, või tegevusetuse tõttu tekkinud lahendamatu olukorra pärast. Ta lisab, et režissöör kui peamine autor on esiplaanil ning lisaks on direktiiviga 2001/29/EÜ ette nähtud asjakohased sanktsioonid ja õiguskaitsevahendid.

4. Kohtu hinnang:

- 35 Hagejad heidavad sisuliselt ette seda, et filme ei kasutatud. Kostjad ei nõustu selle etteheitega ning väidavad, et just hagejad ja eelkõige AD on kasutamise vastu.

* Vastavalt asja ettevalmistava kohtuniku 16. veebruari 2023. aasta määrusele võtsid hagejad teiste ühiste autorite kontaktandmete saamiseks ühendust ka SACD, SACEM-i ja SIAE-ga (Società Italiana degli Autori ed Editori (Itaalia autorite ja väljaandjate ühing, lühend: „SIAE“)) Vt <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000047910860>.

- 36 Hagejate hagi põhjendusteks on autori varaliste ja isiklike õiguste lepinguväline rikkumine ning nad esitavad selle alusel erinevad kahju hüvitamise nõuded. Hagi eesmärk on samuti lepingulise vastutuse tuvastamine ning hagejad väidavad, et lepingud olid lõppenud kas tähtaja möödumise tõttu või lepingu lõpetamise tingimuse alusel, või paluvad nende lõpetamist kohtus põhjendusel, et rikutud on lepingulisi kohustusi.
- 37 Alates 27. jaanuarist 2020, mil esitati kostjate nõuded, kus tõstatati asja läbivaatamist takistav asjaolu, et filmide ühiseid autoreid ei olnud menetlusse kaasatud, on kohtuvaidlus seiskunud selle tõttu, et on võimatu tuvastada nende paljusid järjestikuseid pärijaid.
- 38 Selleks, et muuta oma nõuded õiguspäraseks, kaasasid hagejad menetlusse seitse isikut, keda peetakse ühiseks autoriks või õigusjärglaseks, ning kaheksa ühiste autorite „pärandvara valitsejat“ („successions“). Vastuväitele, et pärandvara valitseja on iseseisva õigusvõimeta, vastavad hagejad, et neil ei ole olnud võimalik tuvastada füüsilisest isikust pärijaid. Nad kaasasid menetlusse ka kollektiivse esindamise organisatsiooni SACD, keda nad peavad kaheksa „pärandvara valitseja“ esindajaks, millega see organisatsioon ei nõustu.
- 39 Kohtuliku arutamise tähtaja määramist lükkab seega edasi ühiste autorite või nende õigusjärglaste otsimine, kelle hulgas on palju neid, keda ei saa endiselt menetlusse kaasata.
- 40 Pooled heidavad vastastikku üksteisele ette seda, et teoste levitamisest on põhjendamatult keeldunud, ning et nad ei saa neid publikule tutvustada, kartes, et kui sisulist otsust ei tehta, jäävad need unustusse.

a) Riigisisene õigus ja kohtupraktika

- 41 Kohaldatav riigisisene õigus koosneb intellektuaalomandi seadustiku (Code de la propriété intellectuelle) sätetest (vt käesoleva kokkuvõtte punktid 21-24), milles on audiovisuaalne teos, mille alla asjaomased filmid kuuluvad, määratletud kui „ühise tegevuse tulemusel loodud teos“, mis on jagamatu tervikuna ühiste autorite ühine omand; koostoimes tsiviilmenetluse seadustiku (Code de procédure civile) sätetega, mis näevad ette, et vastavalt üldnormidele on asja läbivaatamist takistav asjaolu see, kui kõiki ühiseid autoreid ei ole menetlusse kaasatud.
- 42 Cour de cassation (kassatsioonikohus) täpsustas 10. mai 1995. aasta kohtuotsuses (1. tsiviilkolleegium, 10. mai 1995, kaebus nr 93-10.945), et „ühise tegevuse tulemusel loodud teose ühine autor, kes esitab hagi oma varaliste õiguste kaitseks, peab selleks, et hagi ei loetaks vastuvõetamatuks, menetlusse kaasama teised teose ühised autorid, kuna tema panust teose loomisse ei saa lahutada teiste ühiste autorite panusest“.

- 43 Nõutav on üksnes jagamatu terviku moodustava teose ühiste autorite menetlusse kaasamine, ilma et neil oleks tarvis tegelikult kohtusse ilmuda või hagiga nõustuda (1. tsiviilkolleegium, 11. jaanuar 2000, kaebus nr 98-20.446).
- 44 Riigisiseses õiguses reguleerib ühist omandit intellektuaalomandi seadustiku (Code de la propriété intellectuelle) artikkel L. 113-3. See jagamatu terviku moodustav omand kuulub ühistele autoritele, keda on käsitletud sama seadustiku artiklis L. 113-7, milles on kehtestatud eeldus, et tegemist on ühiste autoritega.
- 45 Artiklis L. 113-3 on sätestatud erikord, mille aluseks on jagamatu terviku moodustava teose ühiste omanike ühehäälsuse nõue.
- 46 Ühehäälsuse nõude suhtes kehtib praeguse seisuga vähe mööndusi ning see toob taaskord kaasa ühiste autorite menetlusse kaasamise kohustuse jagamatu terviku moodustavate õiguste alusel esitatud hagi raames. See kehtib nii autorite varaliste kui ka isiklike õiguste rikkumist käsitleva hagi puhul.
- 47 Seega tuleb hagejal, kes soovib kaitsta oma intellektuaalomandi õigust, kaasata menetlusse kõik ühise tegevuse tulemusel loodud teose ühised autorid. Kui talle esitatakse vastuväitena ühiste autorite olemasolu, nagu käesolevas kohtuasjas, tuleb tal need autorid menetlusse kaasata või tõendada, et põhjendamata on tsiviilmenetluse seadustiku artiklis L. 113-7 sätestatud eeldus, mille kohaselt nad on ühised autorid.
- 48 Liikmesriigi õigus ja asjakohane kohtupraktika tekitavad seega eelneva vaidluse hagi vastuvõetavuse kohta. On nõutud, et hageja tõendaks asjaolusid, mis eeldavad, et ta teeks suure pingutuse määrata õiguslikult kindlaks vastavad panused kõnealuse teose ühisel loomisel ning see tõendada. Selle pingutuse suurus on proportsionaalne ühiste autorite ja vajaduse korral nende õigusjärglaste hulgaga.
- 49 Kas see kord on kooskõlas liidu õigusnormidega ja iseäranis hartaga ning autoriõigusi ja intellektuaalomandi õiguste kaitset käsitlevate direktiividega?

b) Liidu õigus

Liidu põhiõiguste harta

- 50 Euroopa Kohus on tuletanud meelde, et „omandipõhiõigus, mille alla kuuluvad intellektuaalomandi õigused, sh autoriõigus (vt selle kohta 12. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-479/04: Laserdisken, EKL 2006, lk I-8089, punkt 65), ja õigus tõhusale kohtulikule kaitsele on ühenduse õiguse üldpõhimõtted (vt selle kohta vastavalt 12. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-154/04 ja C-155/04: Alliance for Natural Health jt, EKL 2005, lk I-6451, punkt 126 ja viidatud kohtupraktika, ja 13. märtsi 2007. aasta otsus kohtuasjas C-432/05: Unibet, EKL 2007, lk I-2271, punkt 37 ja viidatud kohtupraktika)“ (29. jaanuari 2008. aasta kohtuotsus Promusicae, C-275/06,

EU:C:2008:54, punkt 62), ning „vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 17 lõikele 1 on igaühel õigus vallata, kasutada, käsutada ja parandada oma seaduslikul teel saadud omandit. Kellelki ei tohi tema omandit ära võtta muidu kui üldistes huvides ja seaduses ette nähtud juhtudel ja tingimustel ning õigeaegse ja õiglase hüvituse eest. Omandi kasutamist võib reguleerida seadusega niivõrd, kui see on vajalik üldistes huvides. Sama artikli lõikes 2 on sätestatud, et intellektuaalomandit kaitstakse“ (9. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, punkt 68).

- 51 Lisaks on harta artikliga 47 tagatud õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile eesmärgiks kindlustada, et „oleks võimalik tõhusalt teostada omandipõhiõigust, mis hõlmab harta artikli 17 lõikega 2 kaitstavat intellektuaalomandi õigust. Nimelt, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 31 märkis, on esimene neist põhiõigustest teise kaitsmiseks vajalik vahend“ (16. juuli 2015. aasta kohtuotsus Coty Germany, C-580/13, EU:C:2015:485, punkt 29).

Autoriõigust ja intellektuaalomandi õiguste kaitset käsitlevad direktiivid

- 52 Euroopa Kohus on otsustanud, et „kui direktiivi 2001/29 artiklis 5 ammendavalt ette nähtud eranditest ja piirangutest ei tulene teisiti, siis tuleb teose mis tahes kasutamist kolmanda isiku poolt ilma sellise eelneva nõusolekuta pidada selle teose autori õigusi kahjustavaks (vt selle kohta 27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punktid 24 ja 25). Direktiivi 2001/29 artikli 2 punktis a ja artikli 3 lõikes 1 ei ole sellegipoolest täpsustatud, mil viisil peab autori eelnev nõusolek olema väljendatud, mistõttu ei saa nimetatud sätteid tõlgendada nii, et need nõuavad, et selline nõusolek peab tingimata olema otseselt väljendatud. Pigem tuleb hoopis lähtuda sellest, et need sätted võimaldavad seda väljendada ka kaudselt. [...] Sellegipoolest eeldab autorite kõrgetasemelise kaitse eesmärk, millele on viidatud direktiivi 2001/29 põhjenduses 9, et tingimused, mille korral võib lähtuda vaikumisi nõusolekust, peavad olema rangelt määratletud, et ei kahjustataks autori eelneva nõusoleku põhimõtte enda ulatust“ (16. novembri 2016. aasta kohtuotsus Soulier ja Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, punktid 34, 35 ja 37).
- 53 Mis puutub direktiivi 2004/48, siis peavad autoriõiguste rikkumise puhul meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid olema selle direktiivi artiklite 2 ja 3 tingimustel vajalikud, tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.
- 54 Euroopa Kohus leidis, et „kui niisuguses olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, takistavad riigisisised õigusnormid, nagu neid on tõlgendanud pädevad liikmesriigi kohtud, kahju hüvitamise hagi lahendava liikmesriigi kohtu võimalust hageja taotlusel nõuda, et esitataks ja hangitaks vastaspoole pereliikmeid puudutavad tõendid, on autoriõiguse väidetava rikkumise tuvastamine ja rikkumise toime pannud isiku kindlakstegemine muudetud võimatuks ning see toob kaasa autoriõiguse omaja põhiõiguse tõhusale õiguskaitsevahendile ja põhiõiguse intellektuaalomandile selge rikkumise, mistõttu ei ole täidetud nõue tagada õige tasakaal erinevate asjasse puutuvate

põhiõiguste vahel (vt analoogia alusel 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus *Coty Germany*, C-580/13, EU:C:2015:485, punkt 41)“ (18. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus *Bastei Lübbe*, C-149/17, EU:C:2018:841, punkt 51).

- 55 Neil asjaoludel soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, milline ulatus on hagejate õigusel tõhusale õiguskaitsevahendile, ning õiglast tasakaalu, mis tuleb luua selle õiguse ja kõikide ühiste autorite intellektuaalomandi kõrgetasemelise kaitse vahel.

c) Soovitud selgitused

1. Õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile kaitsmine

- 56 Hagi esitati 11. juulil 2019 ning menetlusstaadium ei luba ikka veel asjas lõplikku kohtuotsust teha. Pooled on näidanud üles suurt hoolsust ühiste autorite või nende õigusjärglaste tuvastamiseks, ilma et neid saaks nõuetekohaselt menetluse kaasata, nagu seda nõuab liikmesriigi kohtupraktika, mis põhineb intellektuaalomandi seadustiku artiklil L. 113-3. Iseäranis on menetluse kaasatud „pärandvarade valitsejad“ („*successions*“), millel puudub iseseisev õigusvõime.
- 57 Euroopa Kohtu praktika arutluskäikudes on võetud aluseks liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõte.
- 58 Direktiiv 2001/29/EÜ nõuab liikmesriikidelt siiski seda, et need peavad ette nägema asjakohased sanktsioonid ja õiguskaitsevahendid ning tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad sanktsioonid.
- 59 Direktiiv 2004/48/EÜ omakorda sätestab meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid, ilma et see piiraks siseriiklike õigusaktide meetmete kohaldamist, ent seda „kuni selleni, et need meetmed soosivad enam õiguste valdajaid,“ ning tingimusel, et need ei oleks „asjatult keerulised või kulukad“, ei sisaldaks „põhjendamatu ajalisi piiranguid“ ega tooks kaasa „põhjendamatu viivitusi“.
- 60 Peale selle tagab harta hagejatele tõhusa õiguskaitsevahendi. Hagejate puhul on aga faktiliselt takistatud nende tsiviilhagi sisuline kohtulik arutamine, kui nad ei saa kaasata menetluse kõiki vaidlusaluste teoste ühiste autorite õigusjärglasti, samas kui avanenud on mitu pärandit, sealhulgas välismaal.
- 61 Ühiste autorite õiguste tasakaalu säilitamiseks piiravad need mööndused hagejate õigusi ning tekitavad suure tõenäosuse, nende hagi on vastuvõetamatu, seades neile igal juhul rasked kohustused teha kindlaks ühiste autorite õigusjärglaste isikud.
- 62 Kohtul, kes peab järgima kooskõlalise tõlgendamise põhimõtet, tekib seega küsimus, kas neid liidu õigusnorme tuleb tõlgendada nii, et need lubavad piirata

autori õigust esitada õiguste rikkumise hagi või vastupidi välistavad selle piiramise. Ta esitab selle kohta esimese eelotsuse küsimuse.

2. *Intellektuaalomandi õiguste kõrgetasemeline kaitse ja õiglane tasakaal, mis tuleb luua nende õiguste ja õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile vahel*

- 63 Intellektuaalomandi seadustiku artiklitega L.113-3 ja L.113-7 kehtestatud kord ning riigisisene kohtupraktika tagavad samuti tasakaalu ühtse terviku moodustava teose ühiste autorite õiguste vahel, eesmärgiga neid kaitsta. Nende sätetega on üle võetud eespool meenutatud direktiivid.
- 64 Euroopa Kohus on viinud läbi sarnase analüüsi, nõudes direktiivi 2001/29/EÜ alusel omaniku „eelnevat nõusolekut“ (27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192). See kohtuotsus käsitles aga teose kasutamist kolmanda isiku poolt, mitte konkreetselt teise ühise autori poolt.
- 65 Eelkõige on 16. novembri 2016. aasta kohtuotsuses Soulier ja Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, mis tehti sama direktiivi 2001/29/EÜ alusel, nenditud, et esineda võib ka selline autori nõusolek, mida käsitatakse „vaikimisi“ antud nõusolekuna. See kriteerium võimaldab käesolevas asjas teha vahet erinevatel autorite või õigusjärglaste olukordadel. Osale neist on mitme järjestikuse pärimise tagajärjel tõenäoliselt jäänud varalisi õigusi ning nad ei ole kunagi avaldanud soovi neid kasutada. Euroopa Kohu praktikas on siiski nõutud, et vaikimisi antud nõusolek peab „rangelt“ olema sellisena ette nähtud, tulenevalt autorite kõrgetasemelise kaitse eesmärgist, millele on viidatud kõnealuse direktiivi põhjenduses 9. See kehtib seda enam isiklike õiguste puhul, millele on käesolevas asjas tuginetud.
- 66 Kohus rõhutab, et autoriõigust ei ole täielikult ühtlustatud, ning tõstatab küsimuse nende kohtupraktikast pärinevate lahenduste konkreetse rakendamise kohta.
- 67 Direktiivi 2004/48/EÜ alusel viitab Euroopa Kohus oma arutluskäigus mitme põhiõiguse vahelisele tasakaalule (18. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Bastei Lübbe, C-149/17, EU:C:2018:841), ehkki need olid erinevat laadi, vastandades eelkõige intellektuaalomandi õigust õigusele eraelu austamisele.
- 68 Põhikohtuasjas on aga kaalul kas lahutamatu terviku moodustava teose ühiste autorite sama laadi õigused või sarnased õigused; asja läbivaatamist takistav asjaolu võimaldab tagada puuduvatele ühiste autoritele, et kohus ei piira neid õigusi ilma, et neil oleks võimalik end kaitsta.
- 69 Selle menetlusnormi tagajärjeks on, et kohustus teavitada ühiseid autoreid, kes võivad tahta kontrollida ühise teose kasutamist, seatakse hagejatele, kes ise intellektuaalomandi õigust omavad, mitte isikule, kelle ülesanne on seda kasutada.
- 70 Euroopa Kohus on otsustanud, et intellektuaalomandi õiguste omaja õigusi on rikutud, kui ta ei saanud taotleda tõendeid vastaspoole perekonna kohta (16. juuli 2015. aasta kohtuotsus Coty Germany, C-580/13, EU:C:2015:485). Euroopa Kohus viitab otseselt mõistetele intellektuaalomandi õiguste „selge rikkumine“

ning tõhus õiguskaitsevahend, aga ka mõistele „õiglane tasakaal“ erinevate asjasse puutuvate põhiõiguste vahel.

- 71 Põhikohtuasjas käsitletavas olukorras aga võib rikkumine puudutada nii hagejaid, kes on ühiste autorite õigusjärglased, kui ka tuvastamata õigusjärglasi, kelle intellektuaalomandi õigusi võidakse mõjutada sellise menetluse tagajärjel, millest nad ei teadnud.
- 72 Arvestades eelkõige liidu õigusega ja Berni konventsiooniga ette nähtud pikka kaitse kestust, tõstatab kohus seega küsimuse, kas hagejate õigusi on vaja pidada tähtsamaks või mitte.
- 73 Kohus esitab selle kohta teise eelotsuse küsimuse.

5. Eelotsuse küsimused:

- 74 Kohus palub Euroopa Kohtult otsust järgmiste eelotsuse küsimuste kohta:

1. küsimus: kas 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ artikleid 2, 3, 4 ja 8; 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ artikleid 1-3 ning 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/116/EÜ artikleid 1, 2 ja 9, mis tagavad kinematograafilise või audiovisuaalse teose autorile ja ühisele autorile nii ainuõiguse lubada või keelata oma teoste reprodutseerimist ja üldsusele edastamist kui ka kaitse tähtaja, mis lõppeb 70 aastat pärast ühise tegevuse tulemusel loodud teose loomises osalenud isikutest viimasena elus olnud isiku surma, kohustades samas liikmesriike nägema autoriõiguste rikkumiste suhtes ette tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad sanktsioonid ning asjakohased õiguskaitsevahendid ning meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid, mis ei ole asjatult keerulised või kulukad ega sisalda põhjendamatu ajalisi piiranguid ega põhjendamatu viivitusi, võib tõlgendada nii, et ühise tegevuse tulemusel loodud teose autoriõiguse rikkumise hagi, mille on esitanud selle õiguse omaja, nõuab kõikide ühiste autorite menetlusse kaasamist?

2. küsimus: kas autoriõiguse omaja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja kohtulikule arutamisele, mis on üks osa õigusest õiglasele kohtumenetlusele, mis on tagatud 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ artiklitega 2, 3, 4 ja 8, 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ artiklitega 1-3 ning 12. detsembri direktiivi 2006/116/EÜ artiklitega 1, 2 ja 9, 12. detsembri 2006. aasta direktiiviga 2006/115 ja Euroopa Liidu inimõiguste harta artiklitega 17 ja 47, tuleb tõlgendada nii, et autoriõiguse rikkumise hagi vastuvõetavuse tingimuseks on või ei ole teose kõikide ühiste autorite menetlusse kaasamine?